

*Осауленко Олег Анатолійович,  
професор кафедри досудового розслідування навчально-наукового інституту  
№ 1 Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент*

### ЗАСАДИ ЧИ ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ?

Якщо говорити про принципи кримінального процесу, то визначення у питанні щодо їх поняття класифікації є одним з найскладніших у науці кримінального процесу [1, с. 122]. При цьому досить цікавим у цьому аспекті є також питання щодо використання окремих законодавчих та теоретичних дефініцій. Отже, спробуємо визначитися у цьому питанні стосовно термінів «принципи» та «засади».

На сучасному етапі здійснення судово-правової реформи, основною метою якої є створення судочинства охоронного типу, особливої актуальності набуває система правових засобів, якими охороняються і забезпечуються права та законні інтереси людини [2, с. 221]. Основоположним напрямом при цьому є органічне впровадження в життя положень нового Кримінального процесуального кодексу України, уведеного у дію Указом Президента України № 4651-УГ від 13 квітня 2012 р. У главі II згаданого закону закріплюється перелік засад кримінального процесу та розкривається їх зміст. Сама назва цієї глави - «Засади кримінального провадження» - ще на етапі розробки проекту нового КПК викликала полеміку серед вчених-правознавців. Так, О. М. Бандурка свого часу пропонував у назві глави слово «засади» замінити словом «принципи» оскільки, на його думку, латинська морфологія визначення цього процесуального інституту більше відповідає суті кримінального судочинства України і юридичній мові [3].

О. З. Хотинська робить висновок про те, що завжди, коли говорячи про засади судочинства, мають на увазі принципи, при цьому саме поняття «принципи» є ширшим, ніж поняття «засади» [4, с. 16-19].

Цікаво, що визначаючи поняття «засада», автори Великого тлумачного словника сучасної української мови роблять це через використання терміну «принцип»: «засада - це вихідне, головне положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки» [5, с. 325].

Здавалося б, що відправною точкою у розмежуванні зазначених дефініцій повинні були б статі норми Конституції України. Проте текст Основного Закону по-своєму оперує даними поняттями. Так, у ст. 29 Конституції України застосовується термін «засади». Крім того, даний термін використовується у назві розділу I Конституції та у статтях 6, 15, 16, 85, 92, 95, 100, 132, 142, 143. У той же час у статтях 8, 18, 125 Основного Закону використовується термін «принципи» у тому ж самому розумінні що й «засади». Отже, у тексті Конституції дані дефініції

використовуються у тотожному значенні. Позицію ототожнення даних понять займає і О. П. Кучинська [6, с. 383-388].

Взагалі, використання у юриспруденції історично запозичених іншомовних термінів (у більшості своїй з латини) є сталим фактом, який не заперечується фахівцями мовознавства, і які, наприклад, досить давно визначали поняття «принцип» як «наукову чи моральну основу, підставу, правило, основу, від якої не відступають» [7, с. 431].

У зв'язку з цим, поруч із вже наведеною точкою зору О. М. Бандурки вірним видається твердження Ю. М. Грошевого про те, що «в законі не може бути основних положень, можуть бути принципи, які роблять судоустрій власне судоустроєм» [8, с. 545].

Термін «принципи» відстоює і В. Г. Гончаренко, оскільки, на його думку, загальноприйнятий у світі термін «принцип» означає вихідне положення будь-якої теорії, світогляду, науки, організації роботи, а термін «засада» не є таким узагальнюючим і міститься в багатьох главах чинного КПК України та його окремих статтях [9, с. 55].

Досить вдалим із цього приводу є твердження О. М. Савицького про те, що наявність у чинному законодавстві безлічі термінологічних одиниць, які однакові за змістом, вносить плутанину в їх застосування [10, с. 9-10].

Отже вважаємо, що своєрідне перевантаження юридичної (та й не тільки) мови тотожними термінами, які мають однаковий зміст лише шкодить розумінню права та його застосуванню.

#### Список використаних джерел:

1. Омеляненко Г. М. Конституційні принципи (засади) судочинства і кодифікація кримінального процесуального законодавства / Г. М. Омеляненко // Конституція України та проблеми систематизації законодавства : зб. наук. праць. - Вип. 5. - К. 1999.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник для ВНЗ/МВС України. НУВС. - Харьков: Консум, 2001.
3. Таблиця поправок до проекту Кримінального процесуального кодексу [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://gska2.rada.gov.ua/pls/pt/reports.ptable?ptid=3004>.
4. Хотинська О. З. Обов'язковість судових рішень як конституційна засада судочинства України : дис. ... канд. юрид. наук / О. З. Хотинська. - К., 2006.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад, і гол. ред. В. Т. Бусел. - К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003.
6. Кучинська О. П. Поняття принципів кримінального процесу та їх основні ознаки / О. П. Кучинська // Вісник Львів, ун-ту. Серія юрид. - 2011. - Вип. 53.
7. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. / В 4-х т., Т. 3. - М.: Русский язык, 1990.
8. Грошевий Ю. М. Реалізація принципу доступності правосуддя у побудові судової системи України // Вибрані праці / Ю. М. Грошевий ; упоряд. : О. В. Капліна, В. І. Маринів. - Х. : Право, 2011.
9. Гончаренко В. Г. Деякі зауваження у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України / В. Г. Гончаренко // Вісник Академії правових наук України. - 2003. - № 2-3.
10. Савицкий В. М. Язык процессуального закона. Вопросы терминологии / М. Савицкий. - М. : Наука, 1987.